

A. MEDULIĆ, *Pripovijest o Tobiji*. Zagreb, Strossmayerova galerija starih majstora

utjecaja i stvaranju umjetnosti nac. obilježja nadahnute junačkim nar. pjesmama. Ta je ideja došla do punoga izražaja na izložbi »Medulića« u Zagrebu krajem 1910 (u Umjetničkom paviljonu) pod naslovom »Nejunačkom vremenu usprkos«, koja je okupila četrdeset izlagača; uz Hrvate, izlagali su Slovenci (R. Jakopič, M. Jama, I. Plečnik), Srbi (Nadežda Petrović) i Čeh J. Ušrka. Na izložbi se isticao ciklus Kraljevića Marka (Meštrović, Rački, Babić, Krizman). Izložba je novom tematikom i svježinom lik. ideja izazvala veliko zanimanje publike i kritike. »Medulić znači mladu umjetničku generaciju, mlado naše slikarstvo i kiparstvo, smiono i buntovno« (A. G. Matoš). Društvo sudjeluje 1912. na IV. jugoslavenskoj umjetničkoj izložbi »Lade« u Beogradu, a posljednju svoju izložbu održalo je 1919. u Splitu.

LIT.: K. Hegedušić, Likovna grupiranja u Hrvatskoj, Ars 37, 1937, 1. — V. Novak-Oštrić, Društvo hrvatskih umjetnika »Medulić« (katalog), Zagreb 1962 (s iscrpnom literaturom). R.

MEDULIĆ, Andrija (Andrea Meldola, Andrea Schiavone), slikar i grafičar (Nadin ili Zadar, oko 1500 — Venecija, 1. XII. 1563); prezime Medulić izveo je I. Kukuljević u XIX. st. iz tal. prezimena i ne nalazi se u pisanim izvorima. Potjecao od tal. obitelji Meldola, doseljene u Zadar iz pokrajine Forlija, a sam je tomu imenu dodavao nadimak Schiavone (dalmatinski Hrvat). U zapisima dolazi pod imenima: *Andrea Schiavone; Schiavon; ser Andrea depentor; Andreas Sclabonus dictus Meldula quondam ser Simeonis; ser Andreas Meldola de Hiadra pictor; messer Andrea Schiavon depentor* i sl. Bio je u rodu s piscem Petrom Zoranićem.

U mladosti je učio slikarstvo vjerojatno kod kojega dalm. slikara u Šibeniku ili Zadru. Zidne slike *Posljednji sud* (Zadar, katedrala), *Svećani ulazak u Šibenik* (Šibenik, Gradska loža) i *Posljednja večera* (Šibenik, refektorij dominikanskoga samostana), koje su mu po tradiciji pripisivane, uništene su; po nekim očevicima nisu odgovarale Medulićeve načinu slikanja. Pretpostavlja se da ih je radio Andrijin stariji brat Marcantonio de Meldola koji se kao slikar spominje 1547–60. u Zadru. Podaci o A. Meduliću vrlo su oskudni, pa se povjesničari umjetnosti do danas nisu u mnogome složili o njegovu životu i radu. Prve vijesti donosi G. Vasari iz

A. MEDULIĆ, *Poklonstvo pastira*, bakropis

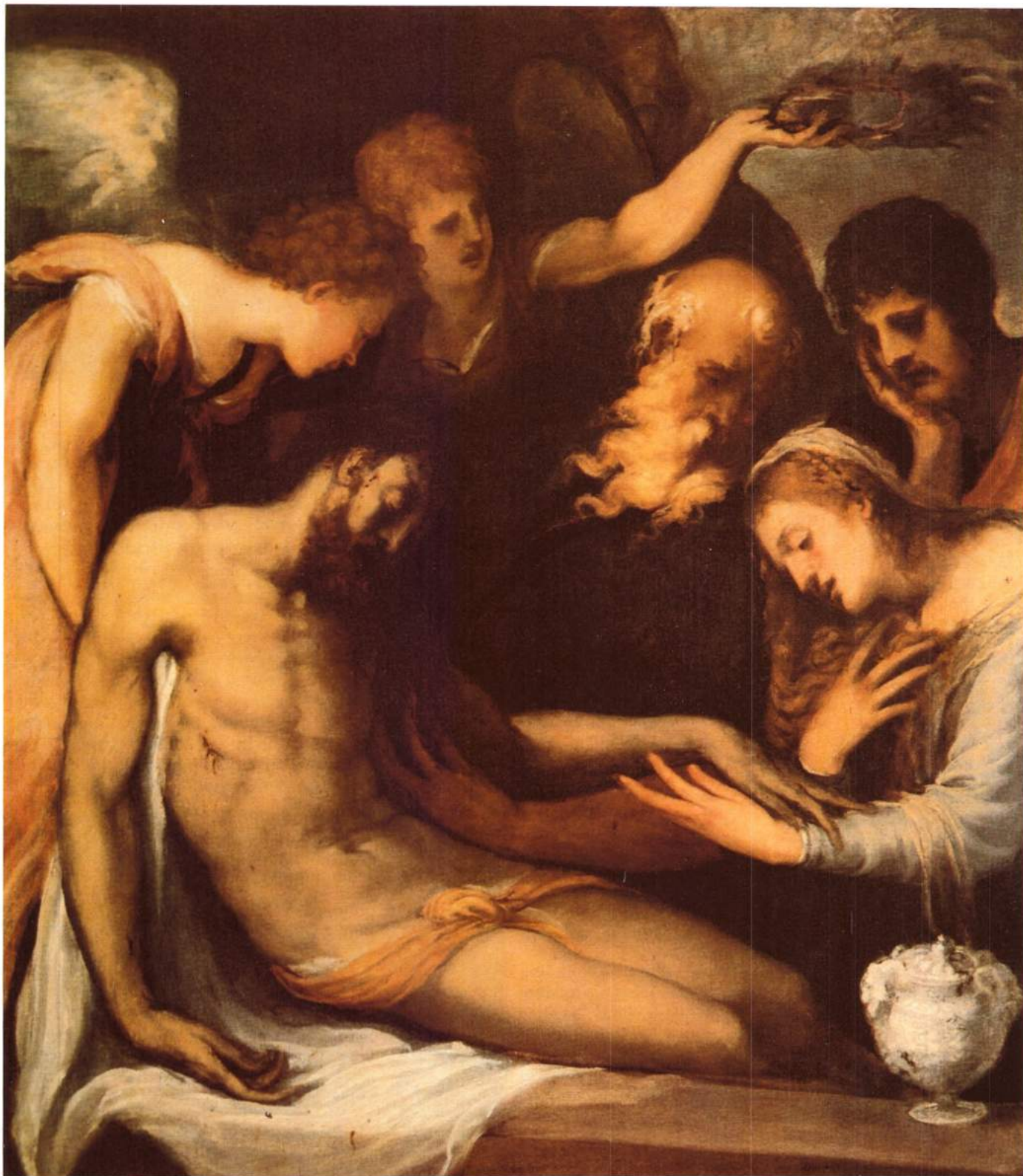

1541–42. Oko 1530. došao je vjerojatno u Veneciju i potpao pod utjecaj Bonifazija de' Pitati Veronesea. U njegovim se crtežima i bakrorezima osjeća snažan utjecaj Parmigianina, kod kojega je možda učio u Bologni ili u Parmi. Potom sve do smrti radi uglavnom u Veneciji gdje je jedan od prvih i najizrazitijih predstavnika manirističke slikarske struje, zbog čega su ga suvremeni pristalice klasičnoga slikarstva napadali i nazivali divljim i dekadentnim. U razdoblju 1540–45. M. izravno utječe na slikarstvo mladoga Tintoretta, s kojim izvodi freske u palači Zeno di Crociferi; poslije i sam potpada pod jak utjecaj Tiziana (njegovo prijateljstvo s velikim majstorom nije utvrđeno). Rafael i ostali slikari rimske škole utjecali su na Medulića posredno, uglavnom preko Parmigianina i nekih suvremenih bakroreza. Pretpostavlja se da je u slikanju krajolika prihvatio utjecaj nizozemskoga slikara L. Sustrisa. Kao i J. Klovic, tako je i M. utjecao na španj. slikara grč. podrijetla El Greca. Medulićevo slikarstvo, poglavito otvoreno i slobodno namaz te »koloristička likvidnost«, prema Fioccu, nisu rezultat slikarove ograničene vještine, već njegov osobni izraz; Medulićev način nije »epizoda, već nužna etapa velikoga i slavnoga venecijskoga slikarstva«.

M. je započeo crtežima i bakropisima, uglavnom prema Parmigianinu, a potom nastavio freskama i uljima; izrađivao je osobito mnogo pov., mit. i alegorijske sličice na drvu i platnu kao ukras različitoga pokućstva, škrinja, glazbala itd., kako su tada običavali raditi i mnogi drugi slikari. U svojim crtežima i bakropisima ostao je slikar i primjenjivao izrazito slikarske efekte (*Judita* i *Oplakivanje Krista* u bečkoj Albertini; *Madona s djetetom* i *Alegorija* u firentinskoj galeriji Uffizi; *Zaruke Sv. Katarine* i *Judita* u londonskome British Museumu; *Apostoli* u Grafičkoj zbirci NSB u Zagrebu). U bakrorezu je primijenio nov postupak rada suhom iglom. God. 1559. naslikao je pet fresaka na stropu u Knjižnici Sv. Marka u Veneciji, koju je Sansovino bio upravo izgradio. Osim fresaka sadržava Medulićevo djelo više od 100 slika i jednako toliko grafika i crteža. Od brojnih kompozicija s mit. temama ističu se ciklusi slika o Erosu i Psihi (Kassel, Venecija); najljepša je od njih *Svadba Erosa i Psihe* u Chatsworthu. Medulićeve slike rane faze (oko 1540) otkrivene su u Bellunu i u obližnjemu selu Mel. U nas se čuvaju njegove dvije ukrasne ploče za škrinje, *Orfej* i *Narcis* (splitska Galerija umjetnina), koje su slične slikama iz ciklusa *Eros i Psiha*; *Andeo* i *Pripovijest o Tobiji* (Strossmayerova galerija starih majstora HAZU); a *Trijumf s ratnicima* nalazi se u Bijelom dvoru u Beogradu. Ni jedna Medulićeva slika nije signirana ni datirana, osim nekoliko bakroreza, pa to otežava njihovu pouzdanu atribuciju.

Iz svih Medulićevih djela struji originalna i naglašena dinamika koja se očituje u pokretu likova, kompoziciji i koloritu. On je zapustio klasičnu uravnoteženu renesansnu kompoziciju kao i jasan pedantan crtež. Većina njegovih slika ostavlja dojam da su rađene u jednom zamahu, skicorno, s pokrenutim, gotovo senzualnim likovima, širokim namazima boje i mekim sfumatom koji im daje toplinu i intimnost. Osobito su zanimljivi njegovi krajolici koji se ubrajaju među prve samostalne pejzaže u tal. slikarstvu. Premda su prepuni likova i mit. prizora, ta komponenta ima sporednu važnost, a bitan je sam krajolik ostvaren zreloom zračnom perspektivom. — M. je jedan od najistaknutijih umjetnika koji su potekli iz hrv. sredine a djelovali su izvan domovine.

Očuvana su mu djela: oltarna slika sa Sv. Sebastijanom, Andrijom i Rokom (Mel, Belluno); *Midin sud*, *Deukalion* i *Pira*, *Legenda o Psihi*,

A. MEDULIĆ, *Oplakivanje*. Venecija, priv. zbirka

Prikazanje u hramu, Krist pred Pilatom (Venecija, Accademia); *Oplakivanje* (Venecija, priv. zbirka); *Pijanstvo Noino* (Verona, Museo civico); *Apolon i Dafne, Apolon i Eros, Rođenje Jupiterovo, Jupiter i Amalteja, Alegorija, Aleksandar Veliki i Darijeva obitelj, Scipion Afrički, Kurije Dentat, Krist pod Kajfom, Poklon pastira, Sv. obitelj sa Sv. Katarinom, Dijana i Akteon* (Beč, Kunsthistorisches Museum); *Mit o Lari* (Richmond, galerija Cook); mitološki prizori (Dublin, Galerija); *Midin sud* (London, Hampton Court); *Poklon mudraca* (Milano, Ambrosiana); oltarna slika sa Sv. Jerolimom, Bernardinom i Ivanom Krstiteljem (Belluno, katedrala); *Oplakivanje* (Dresden, Kunstgemäldegalerie); *Krist pred Herodom* (Napulj, Pinacoteca); *Navještenje, Poklon pastira, Poklon mudraca* (Venecija, Santa Maria dei Carmini); *Poklon pastira* (Firenca,

Uffizi); *Navještenje, Sv. Petar i Pavao* (Belluno, Sv. Petar) i dr.; bakrorezi u bečkoj Albertini, pariškom Louvreu, mletačkoj Accademiji, firentinskim Uffizima i dr.

LIT.: L. Fröhlich-Bum, Andrea Meldola genannt Schiavone, Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses (Beč), 1913, 3, str. 137–220 i 1917, str. 367–373. — L. Donati, Delle stampe di Andrea Meldola detto lo Schiavone, ASD, 1927, 16, 17, 19. — A. Venturi, Andrea Meldola detto lo Schiavone, ibid., 1928, 36, 37, 38, 39. — L. Fröhlich-Bum, Di alcune opere di A. Schiavone, Dedalo (Milano–Rim), 1929. — G. Praga, Della patria e del casato di Andrea Meldola, ASD, 1930, 50. — L. Donati, Note d'arte, Andrea Meldola, ibid., 1930, 50, str. 80–94. — M. T. Tozzi, Andrea Meldola da Zara detto lo Schiavone, ibid., 1932, 75, 77. — A. Uvodić, Andrija Medulić nazvan Schiavone, Split 1934. — A. Schneider, Andrija Medulić, HR, 1935, 2, str. 57–65. — V. Moschini, Capolavori di Andrea Schiavone, Emporium (Bergamo), 1943. — A. Schneider, Priča o Erosu i Psihi na slikama Andrije Medulića, Vijenac, 1944, 5. — R. Palluchini, La giovinezza del Tintoretto, Milano 1950. — G. Fiocco, Nuovi aspetti dell'arte di Andrea Schiavone, Arte veneta

MEDVEDGRAD

(Venecija), 1950, 1–4. — *K. Prijatelj*, Andrija Medulić Schiavone, Zagreb s. a. — *V. Sinobad*, Novi problemi oko Andrije Medulića, Peristil, 1954, 1. — *S. Antoljak*, Novi podaci o slikarima Markantoniju i Andriji Zadrani, ibid., 1957, 2. — *C. Fisković*, Dvije Medulićeve slike u lenjingradskom Ermitažu, Bulletin JAZU, 1958, 3. — *G. Gamulin*, Doprinos Meduliću, Prilozi — Dalmacija, 1960. — *Isti*, Stari majstori u Jugoslaviji, II, Zagreb 1964, str. 60–67. — *K. Prijatelj*, Umjetnički lik Andrije Medulića Zadrani, Radovi HJZ, 1965, 11–12. — *F. I. Richardson*, Andrea Schiavone, Oxford 1980. — *G. Gamulin*, Još jednom o Meduliću, Prilozi — Dalmacija, 1989.

D. Ki.

MEDULIN, naselje J od Pule. Na poluotoku Ižula nalaze se ostaci naselja iz starijega neolitika (impresso-keramika), ostaci rimske ladanjske vile i antički grobovi. Prapov. se gradine nalaze na brdu Vrčevan i na rtu Punta Kašteja gdje su istraženi kameni bedemi u dva pojasa i nekropola sa žanim grobovima iz srednjega brončanoga i željeznoga doba. U zaljevu Bjelca nalaze se ostaci, vjerojatno predromaničke, sakralne građevine. Na brežuljku Sv. Petra S od naselja nađeno je više ulomaka predromaničke skulpture. — U župnoj crkvi Sv. Agneze čuva se posrebrni procesijski križ iz XV. st.

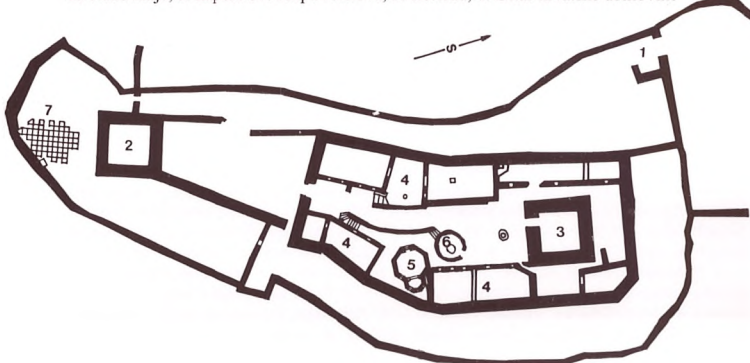
LIT.: *B. Bačić*, Medulin Ižula — neolitsko naselje, Arheološki pregled (Beograd), 1969. — *M. Peršić*, Djela obradenog metala u sakralnim objektima Istre i problemi njihove zaštite, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1978–79, 4–5. — *K. Mihovilić*, Gradina Punta Kašteja kod Medulina, Histria archaeologica, 1979, 1.

R.

MEDVED, Gabrijel, restaurator (Bednja, 16. VIII. 1914 — Zagreb, 1. XII. 1984). Završio Obrtnu školu u Zagrebu. Radni je vijek (1939–80) proveo u Gliptoteci (prije Gipsoteka) HAZU. Velikom tehničkom vještinom i umjetničkom nadarenošću izrađivao je odljeve u gipsu najpoznatijih spomenika stare umjetnosti (Radovanov portal, Buvinove vratnice, krstionica u šibenskoj katedrali) i djela suvremenih kipara.

MEDVEDGRAD, utvrđeni grad na Medvednici kraj Zagreba. Sagradio ga je zagrebački biskup Filip oko 1250. Jedan je od najvećih i najvrednijih burgova u Hrvatskoj. Naizmjenice ga drže zagrebački biskupi, kraljevi, brojni velikaši: Babonići, Celjski, I. Karlović, Zrinski i Gregorijanci. Grad je u tlocrtu longitudinalan, nepravilan, prilagođen zemljištu. Ima dvije jake obrambene kule, zgrade za stanovanje, kapelu Sv. Filipa i Jakova, prostrano predvorje. Kompleks je okružen zidovima i opkopima. Do unutrašnjega dijela prilazilo se kroz troja vrata. God. 1590. teško ga je oštetio potres, 1602. spominje se napuštenim (»arx desolata«). Iskapanja ruševina i obnovu grada vodi od 1979. Restauratorski zavod Hrvatske. Među sitnim predmetima nađeni su brončanodobna sjekira, gotički pećnjaci, ulomci keramike, stakla i oružja. Najvrednije je otkriće i

MEDVEDGRAD, tlocrt grada: 1. sjeverna vrata, 2. južna kula, 3. sjeverna kula, 4. zgrade za stanovanje, 5. kapela Sv. Filipa i Jakova, 6. cisterna, 7. Oltar hrvatske domovine

obnova romaničko-gotičke kapele osmerokutne osnove s peterostranom apsidadom, presvođene rebrastim svodovima. Portal ima polukružni luk romaničkih obilježja, a nad njim je velika prozorska ruža. U radovima 1993–94. obnovljene su juž. obrambena kula i zap. palača, u koju su ugrađene gotičke bifore. Između juž. obrambene kule i vanjskoga zida grada podignut je Oltar hrvatske domovine, spomenik s vječnim plamenom svim poginulima za domovinu, djelo akademskoga kipara Kuzme Kovačića.

LIT.: *V. Heneberg*, Gradine i gradišta po Medvednici, Narodna starina, 1929, 20. — *I. Mirnik*, »Castrum Medved« — pregled topografskog stanja grada, Peristil, 1971–72, 14–15. — *D. Miletić*, Medvedgrad, Kaj, 1984, 6. — *D. Miletić i M. Valjalo-Fabris*, Kapela sv. Filipa i Jakova na Medvedgradu, Zagreb 1987. — *L. Dobronić*, Biskupski i kaptolski Zagreb, Zagreb, 1991.

A. Ht. i R.

MEDVEDIČKA, selo u Podravini blizu Đurđevca. U dvorištu kuće broj 38 otkriven je grob ratnika iz VIII. st. Nađeni grobni prilozi — karolinški mač (spata) vrsne izradbe, ukrašen tauširanjem na balčaku i pripadajući mu jezičac od bronce ukrašen isprepletenim životinjskim ornamentalnim motivima, dragocjeni su ranokarolinški proizvodi, nastali tijekom druge pol. VIII. st. u franačkim radionicama. Nađena bojna sjekira ima slav. obilježje. LIT.: *Z. Vinski*, Novi ranokarolinški nalazi u Jugoslaviji, VjHAD, 1977–78, 10–11.

R.

MEDVIDA, selo nedaleko od Obrovca. Pretpostavlja se da je za Rimljana tu bilo naselje *Hadra*. Osim raznoga sitnoga materijala (oruđa, svjetiljke, novac), nađeni su ostaci terma i drugih građevina. Ustanovljeni su i tragovi ceste koja je vodila prema rim. naselju *Clambetae*. — Uz crkvu Sv. Ivana

M. MEHKEK, *Vračara*

